TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2005 m. liepos 7 d. *

Byloje C-383/03

dėl *Verwaltungsgericht* (Austrija) 2003 m. rugsėjo 4 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2003 m. rugsėjo 12 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Ergül Dogan

prieš

Sicherheitsdirektion für das Bundesland Vorarlberg,

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai R. Schintgen (pranešėjas) ir P. Kūris,

* Proceso kalba: vokiečių.

generalinis advokatas D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs rašytines pastabas, pateiktas:

— E. Dogan, atstovaujamo *Rechtsanwälte* A. Summer, N. Schertler ir N. Stieger,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl,

— Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos A. Tiemann,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos G. Rozet ir H. Kreppel,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas dėl 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros (toliau – Sprendimas

Nr. 1/80) 6 straipsnio išaiškinimo. Asociacijos taryba buvo įsteigta susitarimu, įsteigiančiu Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociaciją, kurį 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje pasirašė Turkijos Respublika bei Europos ekonominės bendrijos valstybės narės ir Bendrija ir kuris pastarosios vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685).

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą tarp Turkijos piliečio E. Dogan ir *Land Vorarlberg* saugumo direkcijos (*Sicherheitsdirektion für das Bundesland Vorarlberg*) dėl išsiuntimo iš Austrijos teritorijos procedūros.

Teisinis pagrindas

3 Pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 ir 2 dalis:

„1. Išskyrus 7 straipsnyje, susijusiame su darbuotojo šeimos narių teise laisvai įsidarbinti, numatytus atvejus, turkų kilmės darbuotojas, teisėtai dirbantis valstybėje narėje, turi teisę:

— teisėtai išdirbęs vienerius metus, prašyti šioje valstybėje narėje atnaujinti jo leidimą dirbti pas tą patį darbdavį, jei pastarasis turi laisvą darbo vietą,

— teisėtai išdirbęs trejus metus ir, išskyrus atvejus, kai Bendrijos valstybių narių darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kitą tos pačios profesijos jo pasirinkto darbdavio pasiūlymą įsidarbinti, pateiktą įprastomis sąlygoms ir įregistruotą šios valstybės narės įdarbinimo įstaigose,

— teisėtai išdirbęs ketverius metus, laisvai dirbti šioje valstybėje narėje bet kurį pasirinktą apmokamą samdomą darbą.

2. Metinės atostogos, nebuvimas darbe dėl motinystės, dėl nelaimingo atsitikimo darbe arba dėl trumpalaikės ligos įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį. Kompetetingų valdžios institucijų tinkamai nustatytas priverstinio nedarbo laikotarpis ir nebuvimas darbe dėl ilgalaikės ligos, kurie nėra įskaitomi į legalaus darbo laikotarpį, nepažeidžia teisių, įgytų remiantis ankstesnio darbo laikotarpiu." (Neoficialus vertimas)

4 Pagal to paties sprendimo 7 straipsnį:

„Teisėtai dirbančio turkų kilmės darbuotojo šeimos nariai, kuriems buvo suteikta teisė atvykti pas jį, turi teisę:

— išskyrus atvejus, kai pirmenybė teikiama Bendrijos valstybių narių darbuotojams, priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti, jei jie bent trejus metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje,

— laisvai dirbti bet kokį savo pasirinktą apmokamą samdomą darbą, jei jie bent penkerius metus teisėtai gyveno šioje valstybėje narėje.

Turkų kilmės darbuotojų vaikai, įgiję profesinį išsilavinimą priimančiojoje valstybėje, neatsižvelgiant į jų gyvenimo šioje valstybėje narėje trukmę, gali priimti bet kokį pasiūlymą įsidarbinti šioje valstybėje narėje su sąlyga, kad vienas iš tėvų bent trejus metus joje teisėtai dirbo." (Neoficialus vertimas)

5 To paties sprendimo 14 straipsnio 1 dalis nustato:

„Šio skyriaus nuostatos taikomos atsižvelgiant į apribojimus, pateisinamus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais." (Neoficialus vertimas)

Faktinės pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas

6 Iš bylos medžiagos matyti, kad E. Dogan, gimęs 1948 m., nesutinka su jo atžvilgiu 2000 m. gegužės 24 d. *Sicherheitsdirektion für das Bundesland Vorarlberg* priimtu sprendimu uždrausti jam nuolat gyventi Austrijos teritorijoje.

7 Sprendimo priėmimo metu suinteresuotasis asmuo buvo išgyvenęs Austrijoje apie 27 metus ir daugelį metų legaliai dirbo. Jis yra vedęs ir turi keturis vaikus. 1975–1976 metais jo šeimai buvo leista pas jį atvykti į priimančią valstybę narę.

8 Pripažintas kaltu dėl sunkaus nusikaltimo, 1998 m. rugpjūčio 10 d. jis buvo suimtas ir 1999 m. kovo 9 d. nuteistas trejų metų laivės atėmimo bausme, kurią visą atliko.

9 Ginčijamas sprendimas yra pagrįstas šiuo apkaltinamuoju nuosprendžiu. Austrijos įstatymo dėl užsieniečių (BGBl. I, 1997/75) 36 straipsnis numato, kad jei nacionaliniai teismai nuteisė užsienietį ilgesne kaip trijų mėnesių laisvės atėmimo bausme, neatidedant jos vykdymo, tai yra sąlyga jam uždrausti apsigyventi. Kadangi nėra pripažįstama, kad E. Dogan pateiktas skundas dėl sprendimo uždrausti apsigyventi turi sustabdomąjį poveikį, E. Dogan buvo priverstas išvykti iš Austrijos.

10 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pripažino, kad iki suėmimo suinteresuotasis asmuo dėl nepertraukiamo darbo daugiau nei ketverius metus Austrijoje įgijo Spendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje numatytas teises.

11 Vis dėlto teismui neaišku, ar E. Dogan dėl įkalinimo neprarado šių teisių. Šiuo atžvilgiu jis klausia, ar po 2000 m. vasario 10 d. Sprendimo *Nazli* (C-340/97, Rink. p. I-957) reikia pripažinti, kad ne tik prevencinis sulaikymas, bet ir bendrai bet kokia, net ir neilga, nagrinėjimu atveju – trejų metų, laisvės atėmimo bausmė yra tik laikinas turkų kilmės darbuotojo teisėto darbo priimančioje valstybėje narėje nutraukimas, nepaveikiantis suinteresuotojo asmens įgytų teisių, jei per protingą laikotarpį nuo jo išlaisvinimo jis vėl pradeda dirbti, ar, atvirkščiai, profesinės veiklos nevykdymas dėl nuteisimo laisvės atėmimo bausme nėra „priverstinis“ nedarbas

Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 2 dalies antrojo sakinio prasme, nes jį lėmė kaltas suinteresuotojo asmens elgesys, dėl kurio darbuotojas turėtų netekti įgytų teisių.

12 Manydamas, kad šiomis aplinkybėmis bylai išspręsti būtinas Bendrijos teisės išaiškinimas, *Verwaltungsgerichtshof* nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Sprendimo Nr. 1/80 <...> 6 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad Turkijos pilietis praranda teises, įgytas pagal (to paties sprendimo) 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką, jei jis buvo įkalintas tam, kad atliktų trejų metų laisvės atėmimo bausmę?"

Dėl prejudicinio klausimo

13 Norint naudingai atsakyti šį klausimą, visų pirma būtina priminti, kad iš Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies formuluotės išplaukia, jog, priešingai šios nuostatos pirmai ir antrai įtraukoms, kuriose apsiribojama numatant sąlygas, kurioms esant Turkijos pilietis, teisėtai atvykęs į valstybės narės teritoriją ir gavęs leidimą dirbti, teisėtai išdirbęs vienerius metus, gali priimančioje valstybėje narėje vykdyti savo veiklą pratęsdamas darbą pas tą patį darbdavį (pirma įtrauka) arba teisėtai išdirbęs trejus metus ir, išskyrus atvejus, kai valstybių narių piliečiams darbuotojams yra teikiama pirmenybė, šioje valstybėje narėje priimti kito darbdavio pasiūlymą įsidarbinti pagal tą pačią profesiją (antra įtrauka), tos pačios nuostatos trečia įtrauka

turkų kilmės darbuotojui ne tik suteikia teisę priimti esamą pasiūlymą, bet ir besąlygišką teisę ieškoti ir dirbti bet kokį suinteresuotojo asmens laisvai pasirinktą apmokamą samdomą darbą (žr. 1997 m. sausio 23 d. Sprendimo *Tetik*, C-171/95, Rink. p. I-329, 26 punktą ir minėto sprendimo *Nazli* 27 punktą).

14 Tačiau, pirma, dėl Turkijos piliečių, kurie, kaip E. Dogan, pagal minėtą trečią įtrauką po ketverių metų teisėto darbo priimančioje valstybėje narėje turi teisę „laisvai dirbti (šioje valstybėje narėje) bet kurį pasirinktą apmokamą samdomą darbą", padėties Teisingumo Teismas keliskart yra nusprendęs, kad ne tik šios nuostatos tiesioginis veikimas, dėl kurio suinteresuotasis asmuo įgyja asmeninę teisę įsidarbinti tiesiogiai pagal Sprendimo Nr. 1/80 straipsnį, bet ir šios teisės veiksmingumas būtinai apima susijusią teisę gyventi, nepriklausomą nuo to, ar tebeegzistuoja šių teisių įgijimo sąlygos (žr. 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Sevince*, C-192/89, Rink. p. I-3461, 29 ir 31 punktus; 1992 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Kus*, C-237/91, Rink. p. I-6781, 33 punktą; minėto sprendimo *Tetik* 26, 30 ir 31 punktus bei minėto srendimo *Nazli* 28 ir 40 punktus; taip pat pagal analogiją dėl Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmosios pastraipos antros įtraukos žr. 2000 m. kovo 16 d. Sprendimo *Ergat*, C-329/97, Rink. p. I-1487, 40 punktą ir 2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Cetinkaya*, C-467/02, dar nepaskelbto Rinkinyje, 31 punktą; dėl to paties sprendimo 7 straipsnio antrosios pastraipos žr. 1994 m. spalio 5 d. Sprendimo *Eroglu*, C-355/93, Rink. p. I-5113, 20 punktą ir 1998 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Akman*, C-210/97, Rink. p. I-7519, 24 punktą).

15 Iš tikrųjų šio sprendimo 6 straipsnio 2 dalyje skirtingų darbo nutrūkimo priežasčių poveikis darbo laikotarpiams numatomas tik suteikiant Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trijose įtraukose numatytas platesnes teises, atsižvelgiant į teisėto darbo trukmę ir apskaičiuojant tam reikalingus įvairius darbo laikotarpius (šiuo atžvilgiu žr. 1995 m. birželio 6 d. Sprendimo *Bozkurt*, C-434/93, Rink. p. I–1475, 38 punktą; minėto sprendimo *Tetik* 36–39 punktus ir minėto sprendimo *Nazli* 40 punktą).

16 Atvirkščiai, nuo tada, kai turkų kilmės darbuotojas įvykdė Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje numatytas sąlygas ir todėl įgijo šioje nuostatoje numatytą besąlygišką teisę laisvai dirbti bet kurį pasirinktą apmokamą samdomą darbą bei su ja susijusią teisę apsigyventi, šio straipsnio 2 dalis netaikoma.

17 Iš to išplaukia, kad, priešingai Austrijos ir Vokietijos vyriausybių nuomonėms, pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką suteiktų teisių aiškinimas nepriklauso nuo to, jog įkalinimas nenumatytas to paties straipsnio 2 dalyje. Taip pat nesvarbus šių vyriausybių argumentas, pagal kurį turkų kilmės darbuotojas yra atsakingas už nebuvimą darbo rinkoje įkalinimo laikotarpiu, ir todėl atsiradęs nedarbo laikotarpis negali būti laikomas „priverstiniu" minėto 6 straipsnio 2 dalies antro sakinio prasme.

18 Antra, pagal teismo praktiką tam, kad išliktų turkų kilmės darbuotojo teisės pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką, ši nuostata aiškintina kaip taikytina ne tik atliekamam darbui, bet ir suteikianti suinteresuotajam asmeniui, jau teisėtai dirbančiam priimančioje valstybėje narėje, besąlygišką teisę dirbti, kuri būtinai apima teisę nutraukti profesinę veiklą tam, kad tam tikras asmuo galėtų laisvai pasirinkti kitą profesinę veiklą (minėto sprendimo *Nazli* 35 punktas). Iš tikrųjų, skirtingai nuo šios nuostatos pirmos ir antros įtraukos, trečia įtrauka iš principo nereikalaujama, kad būtų dirbama nepertraukiamai.

19 Teisingumo Teismas iš to padarė išvadą, kad toks turkų kilmės darbuotojas turi teisę laikinai nutraukti darbo santykius. Nepaisant tokio nutraukimo, jis teisėtai lieka priimančios valstybės darbo rinkoje Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies prasme tiek laiko, kiek yra pagrįstai reikalinga, kad jis rastų kitą apmokamą samdomą darbą. Todėl jis gali šioje valstybėje kreiptis dėl leidimo gyventi pratęsimo, kad galėtų įgyvendinti savo teisę laisvai dirbti bet kokį pasirinktą apmokamą samdomą darbą su sąlyga, jog aktyviai ieško naujo darbo ir, jei reikia, pasinaudoja įdarbinimo institucijų paslaugomis tam, kad per protingą laikotarpį rastų kitą darbą (šiuo atžvilgiu žr. minėto sprendimo *Tetik* 30, 31, 41, 46 ir 48 punktus ir minėto sprendimo *Nazli* 38 ir 40 punktus).

20 Į šį aiškinimą, pagrįstą Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalyje numatyta sistema ir šios nuostatos trečioje įtraukoje turkų kilmės darbuotojui suteiktų teisių dirbti ir gyventi veiksmingu poveikiu, turi būti atsižvelgiama nepaisant suinteresuotojo asmens nebuvimo priimančios valstybės darbo rinkoje priežasties, jei tik šis nebuvimas yra laikinojo pobūdžio.

21 Tuo atveju, kai nedirbama dėl darbuotojo įkalinimo, kaip yra pagrindinėje byloje, jo sąlygos nėra svarbios, nes tokio turkų kilmės piliečio nebuvimas darbo rinkoje yra apribotas laiko atžvilgiu.

22 Kaip išplaukia iš 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Orfanopoulus ir Oliveri* (C-482/01 ir C-493/01, Rink. p. I-5257, 50 punktas), minėto sprendimo *Nazli* nereiktų suprasti kaip apsiribojančio specialiomis šios bylos aplinkybėmis, pagal kurias tam tikras darbuotojas buvo prevenciškai suimtas ilgiau nei metams, o vėliau nuteistas laisvės atėmimo bausme, visos bausmės vykdymą atidedant. Atvirkščiai, šis sprendimas dėl tapačių argumentų yra visiškai taikytinas laikinam nebuvimui teisėto darbo rinkoje dėl paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymo. Konkrečiai kalbant,

aplinkybė, kad įkalinimas, nors ir ilgalaikis, kliudo suinteresuotajam asmeniui dirbti, yra nesvarbi, nes taip asmuo nėra pašalinamas iš vėlesnio aktyvaus gyvenimo.

23 Šiomis aplinkybėmis, išskyrus atvejus, kai suinteresuotasis asmuo galutinai nutraukia buvimą priimančios valstybės narės teisėto darbo rinkoje todėl, kad jis objektyviai nebegali į ją reintegruotis, arba todėl, kad baigėsi pagrįstas laikotarpis, per kurį jis galėjo po įkalinimo susirasti naują apmokamą samdomą darbą, nacionalinės valdžios institucijos gali apriboti su darbu ir gyvenimu susijusias teises, kuriomis jis naudojasi pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką, tik remdamosi šio sprendimo 14 straipsnio 1 dalimi (žr. minėto sprendimo *Nazli* 44 punktą).

24 Šiuo atžvilgiu svarbu pridurti, kad iš teismo praktikos matyti, jog šia nuostata paremtos išsiuntimo priemonės gali būti imamasi, tik jei suinteresuotojo asmens elgesys suteikia pagrindą manyti, kad jis kels konkrečią naujų viešosios tvarkos pažeidimų grėsmę. Priėmus apkaltinamąjį nuosprendį ši priemonė bendros prevencijos tikslais nenustatoma automatiškai (žr. minėto sprendimo *Nazli* 61, 63 ir 64 punktus).

25 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pateiktą klausimą reiktų atsakyti, kad turkų kilmės pilietis, kuris pagal Sprendimo Nr. 1/80 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką naudojasi teise laisvai pasirinkti bet kokį apmokamą samdomą darbą, nepraranda šios teisės nedirbdamas net ir kelerius metus trunkančio įkalinimo metu, nes jo nebuvimas priimančios valstybės teisėto darbo rinkoje yra laikinojo pobūdžio.

Šios nuostatos suinteresuotajam asmeniui suteikiama teisė dirbti ir su ja susijusi teisė gyventi gali būti ribojamos pagal to paties sprendimo 14 straipsnio 1 dalį tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais, arba jei Turkijos

pilietis praleido protingą terminą, per kurį po savo išlaisvinimo galėjo susirasti naują apmokamą samdomą darbą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

26 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

Turkijos pilietis, kuris pagal 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros 6 straipsnio 1 dalies trečią įtrauką naudojasi teise laisvai pasirinkti bet kokį apmokamą samdomą darbą, nepraranda šios teisės nedirbdamas net ir kelerius metus trunkančio įkalinimo metu, nes jo nebuvimas priimančios valstybės teisėto darbo rinkoje yra laikinojo pobūdžio.

Šios nuostatos suinteresuotajam asmeniui suteikiama teisė dirbti ir su ja susijusi teisė gyventi gali būti ribojamos pagal to paties sprendimo 14 straipsnio 1 dalį tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais, arba jei Turkijos pilietis praleido protingą terminą, per kurį po savo išlaisvinimo galėjo susirasti naują apmokamą samdomą darbą.

Parašai.